

DRAGOCJENI ZNANSTVENI URADAK

Ida Raffaelli, *O značenju. Uvod u semantiku*, Matica hrvatska, Zagreb, 2015.

Koncem 2015. godine u izdanju Matice hrvatske objavljena je knjiga *O značenju* s podnaslovom *Uvod u semantiku*. Autorica knjige je dr. sc. Ida Raffaelli, redovita profesorica na Odsjeku za lingvistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Knjiga obaseže 309 stranica teksta oblikovanog u 15 tematskih cjelina (poglavlja) nakon kojih slijedi opsežan popis literature, kazalo imena, bilješka o autorici i kazalo sadržaja. Urednica je knjige Romana Horvat, a recenzenti akademik August Kovačec i akademkinja Milena Žic Fuchs. Knjiga je objavljena u okviru Biblioteke *Theoria*, koja obuhvaća naslove značajnih hrvatskih znanstvenika (V. Bitija, R. Matasovića, S. Damjanovića, R. Katičića, Ž. Dadića, E. Hercigonje, P. Pavličića, M. Žagara, N. Ivića, M. Kovačića, M. Kapovića, B. Skoke i H. Turkovića).

Autorica knjige Ida Raffaelli od 1993. do zaposlenja na sadašnjem Odsjeku za lingvistiku (2002.) bila je znanstvena novakinja u Zavodu za lingvistiku, gdje je počela raditi nakon završenoga studija francuskoga jezika i književnosti i komparativne književnosti. Pod mentorstvom akademika Augusta Kovačeca magistrirala je 1994. godine te 2001. doktorirala s temom *Polisemija i sinonimija u leksiku klasičnoga starofrancuskoga*. Od 2007. do 2014. bila je voditeljica znanstvenoga projekta *Leksička semantika u izgradnji hrvatskoga WordNeta*, a do danas je suradnica na brojnim hrvatskim i inozemnim projektima, među kojima posebno valja istaknuti projekt od međunarodne važnosti – EOSS (Evolution of Semantic Systems).

Voditeljica je hrvatskoga tima pri Max Planck Institute for Psycholinguistics (od 2012. do 2014.) te članica upravnoga odbora i voditeljica hrvatskoga tima Programa istraživačkog umrežavanja NETWORKS.

Već je iz životopisa prof. dr. sc. Ide Raffaelli razvidno da je semantika jedno od područja koje ponajviše zaokuplja njezinu pozornost, a svakako treba istaknuti i da je čak 10 godina (2005. – 2015.) bila glavna urednica znanstvenoga časopisa *Suvremena lingvistika*.

Ovoj knjizi prethodi i autoričina knjiga *Značenje kroz vrijeme: poglavlja iz dijakronijske semantike* te dvije uredničke knjige – jedna s Marijem Brdarom i Milenom Žic Fuchs – *Cognitive Linguistics between Universality and Variation* objavljena kod izdavača Cambridge Scholar Press, i druga priređena sa skupinom inozemnih kolega – *Morphology and Semantics: MMM9 On-line Proceedings*.

Knjigu *O značenju / Uvod u semantiku* otvara poglavlje neobična naslova, "Umjesto predgovora i uvoda", u kojem autorica pojašnjava da je disciplina kojom se sustavno bavi već više od dva desetljeća toliko dinamična i složena da je nije moguće na jednom mjestu, pa čak ni na tako velikom broju stranica, sagledati iz svih uglova. Iako takva najava može biti i svojevrsna ograda od svjesnih i raznovrsnih propusta, ona je samo odraz autoričina iskustva i znanja proizišloga iz sustavnoga življenja sa semantikom te osviještenosti da se je na neke "dijelove" semantike moguće doista tek osvrnuti unatoč pomnom proučavanju i predstavljanju.

U tim prvim redcima autorica podsjeća, a nesvjesno (ili svjesno!) i upozorava, da se učitelji ne zaboravljaju, a njezini su, kako ih i priziva u sjećanje svih koji posegnu za knjigom – prof. dr. sc. Miro Kačić, voditelj projekta na kojem je bila zaposlena kao znanstvena novakinja, mentor akademik August Kovačec i akademkinja Milena Žic Fuchs, koja je također uvelike utjecala na njezin rad.

U prvom poglavlju, nazvanom "Temelji semantike kao suvremene lingvističke discipline" (str. 13–20), Ida Raffaelli daje uvid u mjesto i ulogu semantike danas, pregled temeljnih metodoloških postupaka kojima semantika raspolaže i koji su se razvijali pod okriljem različitih pravaca i škola te ističe poveznice između semantike i ostalih jezikoslovnih disciplina, poglavito sintakse i morfologije.

Autorica na početku knjige pojašnjava da se "termin semantika odnosi isključivo na disciplinu koja proučava značenje" (str. 14) pa se sukladno tome sva obilježja, odnosi i strukture nazivaju značenjskima – značenjska obilježja, značenjski odnosi, značenjske strukture, a ne semantičkim. Ta je razdioba u nazivlju bitna jer je u središtu pozornosti knjige "značenje leksema, iskaza, morfema, a ne njihova 'semantika'" (str. 14).

U poglavlju "Semantika kroz lingvistička razdoblja" (str. 21–42) autorica daje pregled temeljnih obilježja semantike kroz tri razdoblja – predstrukturalističko (za koje je karakteristično poimanje semantike kao "oblikovane discipline" unatoč zanimanju grčkih filozofa Platona i Aristotela za semantiku i njihovu uočavanju značenjskih obilježja poput polisemije, sinonimije, metafore), zatim strukturalističko – kada se semantika razvija na temeljima Saussureova učenja i kada je formiran niz postavki koje su temelj modelima opisa značenja, kao npr. komponencijalne, tj. semičke analize i modela polja, te naposljetku poststrukturalističko – razdoblje kojem svjedočimo – s posebnim osvrtom na mjesto i važnost semantike unutar kognitivne lingvistike. Naime, autorica naglašava da je "Jedan od ključnih pomaka u razumijevanju značenja u odnosu na strukturalističko bila (...) Fillmoreova (1971.) tvrdnja da su dotadašnja semantička istraživanja bila pogrešno postavljena." (str. 22) jer je važno spoznati "Što trebamo znati da bismo se pravilno služili kakvim oblikom?", a ne "Što je značenje kakvog oblika?" i pritom su se iskristalizirala dva ključna pojma – *znanje* i *uporaba*. Ovo poglavlje završava iscrpnim pregledom hrvatskih kognitivnolingvističkih istraživanja, u kojem Ida Raffaelli ističe da početci kognitivne lingvistike u Hrvatskoj datiraju od 1991., kada je objavljena knjiga Milene Žic Fuchs pod nazivom *Znanje o jeziku i znanje o svijetu*, samo nekoliko godina poslije godine koja se smatra početkom kognitivne lingvistike u svijetu. Autorica također navodi hrvatske jezikoslovce koji se bave kognitivnom lingvistikom (Mario Brdar, Branimir Belaj, Mateusz Milan Stanojević, Nina Tuđman Vuković i dr.) kao i autore znanstvenih radova i disertacija iz toga područja.

U poglavlju "Pet pristupa značenju" (str. 43–65) Ida Raffaelli opisuje najavljenih pet različitih pristupa značenju prisutnih u tradiciji filozofskih i lingvističkih promišljanja o sprezi između jezika, mišljenja i svijeta. To su *referencijalistički pristup* (u strukturalističkoj semantici nakon Saussurea zastupljen semiotičkim trokutom Ogdena i Richardsa te semičkom, tj. komponencijalnom analizom), *antireferencijalistički pristup* (obilježen Saussureovim, Coşeriuovim i Martinetovim stavom o autonomiji jezika te lingvistici koja se mora baviti isključivo opisom

jezičnih pojavnosti), *mentalistički (pojmovni) pristup* (obilježen važnošću mentalne kategorije kao pojma koji posreduje između jezika i svijeta i koja je sastavnim dijelom jezičnoga znaka), *antimentalistički (antipojmovni) pristup* (zagovornik kojega je Martinet zbog stava da je upravo mentalizam glavni "krivac" za neobjektivnosti i neegzaktosti semantike, a u američkoj lingvistici Bloomfield), *uporabno utemeljen pristup* (koji zagovaraju Wittgenstein – *Philosophical Investigations*, 1953. – Martinet te Fillmore).

"Temelji leksičke semantike" (str. 66–93) naslov je četvrtoga poglavlja, u kojem autorica definira pojmove *leksem* i *leksikalizacija* podsjećajući pritom na različito poimanje riječi te raznolikost nazivlja. U ovom poglavlju posebno dolazi do izražaja autoričina namjera da čitateljima, a očito imajući na umu posebno studente, razjasni razliku između čestih ključnih pojmova, ali ne uvijek i posve jasnih. Leksem, dakle, "odgovara kanonskom natukničkom *obliku* leksema" (str. 72), a cilj je leksikalizacije opis i objašnjenje svih procesa koji dovode do nastanka novih leksema i popunjavanja leksičkoga fonda nekoga jezika, kao i opis prijelaza iz pojmovnoga u jezično, tj. pridruživanje određenoga pojma određenom leksemu, što rezultira nastankom leksičkoga značenja. Upravo leksikalizacija "pokazuje svu dinamičnost i dijakronijsku promjenjivost leksičkoga sustava svakog pojedinog jezika" (str. 77). Autorica pojašnjava sličnosti i razlike između naziva za skupove riječi – leksik, rječnik, vokabular, leksikon.

Slijede tri poglavlja posvećena modelima opisa. U prvom od njih, ali petom poglavlju knjige, nazvanom "Raščlamba leksičkoga značenja u strukturalističkoj semantici" (str. 94–126), Ida Raffaelli pojašnjava uporabu dvaju naziva za model opisa značenja, predstavljajući razvojni put semičke analize u europskoj lingvistici te komponencijalne analize u američkoj. Autorica smatra da "semantički model opisa značenja valja promatrati kao jedinstven jer je načelo opisa značenja raščlambom na obilježja, tj. sastavnice svojstven i jednoj i drugoj inačici." (str. 94). Predstavljene su i semičke analize važnih svjetskih jezikoslovaca. Posebnost ovoga poglavlja jest prikaz analize leksema koji je kao primjer koristio i Pottier, a riječ je o francuskom leksemu *pouf*, koji se odnosi na nisku sjedalicu bez naslona, cilindrična oblika i presvučenu tkaninom. Po uzoru na Pottierov izbor leksema autorica navodi niz primjera regionalizama sa specifičnim značenjskim obilježjima, ali koji dijele opis 'sjedalica bez naslona za jednu osobu': *štokrl*, *bančić*, *šarmlek*, *šamlica*, *hoklica*. Posebnost su ovoga poglavlja primjeri hrvatskih naziva popraćeni fotografijama. Ida Raffaelli naglašava da je Pottierova semička analiza kao model semantičkoga opisa imala odjeka i kod drugih europskih lingvista, npr. Eugeniua Cos eriuua, Otta Ducháčekua, ali i Goergesa Mounina i Françoisa Rastiera. Autorica opisuje razvoj i komponencijalne analize u Americi s Katzovim i Fodorovim pristupom istoj te paradigmatki temeljen model komponencijalne analize Eugenea Nide. Predstavljene su i odjeci semičke analize u hrvatskoj lingvistici s naglaskom na radove Vojmira Vinje, koji je semičku analizu primjenjivao u svojim etimološim istraživanjima. Autorica ističe važnost komponencijalne analize upravo radi jasnijega razumijevanja opisa leksičkoga značenja te ukazuje na njezinu svrhovitost u leksikografiji (npr. WordNet).

U okviru spomenute tematske cjeline na peto se poglavlje nadovezuje poglavlje pod nazivom "Model polja u strukturalističkoj semantici" (str. 127– 146), u

kojem autorica opisuje *asocijativna polja* Charlesa Ballyja, Trierov model polja, Baldingerov model *onomasioloških polja* i Guiraudova *morfosemantička polja*. Važnost je ovoga poglavlja i u autoričinu nastojanju da objasni kako umjesto uvriježenoga naziva teorija polja rabi naziv model polja jer je riječ *model* po svom značenju bliska *uzorku* i *obrascu* i prema Guiraudu (1967: 6) pretpostavlja "uzorak prema kojemu se izrađuje neki predmet" (str. 128). Ida Raffaelli rabi naziv model nešto šire nego Guiraud jer, govoreći o modelu polja, naglašava da se leksik kao dio jezičnoga sustava može opisati na osnovi postojanja ustaljenih uzoraka među kojima se formiraju određeni jezični odnosi. I u ovom poglavlju dolazi do izražaja autoričina upornost u "sređivanju" terminološke zbrke koja nerijetko može izazvati kaos i pogrešno razumijevanje pojedinih termina i pojmova. Autorica se osvrće na rasprostranjenost naziva semantičko polje i upozorava na potrebu precizne uporabe toga naziva isključivo za međuleksičke strukture nekoga jezika, a ne unutarleksičke pojedinoga leksema (npr. semantičko polje glagola govorenja, a ne glagola *govoriti*, odnosno glagola mišljenja, a ne glagola *misлити*).

U šestom poglavlju – "Kontekstna lingvistika" (str. 147–169) – Ida Raffaelli upozorava na važnost kontekstne analize i u radovima strukturalističkih semantičara, iako su i komponentijalna analiza i model polja ulogu konteksta u razumijevanju značenja stavili u drugi plan. Autorica proučava kontekst u sprezi s enciklopedijskim i jezičnim podatcima te ukazuje na važnost konstrukcijske i kognitivne gramatike u svjetlu kontekstne analize.

Naglašena primjena korpusne analize u sintaktičko-semantičkom opisu daje dodatnu vrijednost ne samo poglavlju, nego i cjelini o modelima opisa značenja, čime se potvrđuje autoričina težnja da se prikaže sprega između teorije i prakse odnosno praktične primjene.

Slijede poglavlja o važnim, ne samo iz perspektive stilistike gledano, stilskim figurama. Taj niz otvara sedmo poglavlje naslovljeno "Metafora i metonimija" (str. 170–182), u kojem je pozornost usmjerena na podroban opis dvaju temeljnih čimbenika uključenih u oblikovanje značenja. Iako je nesumnjivo prva asocijacija pri spominjanju metafore i metonimije stilistika, odnosno stilske figure, riječ je i o pojmovima koji su plijenili pozornost od antike do danas iz različitih kutova gledišta – filozofskoga, retoričkoga, stilističkoga, književnoteorijskoga i, naravno – lingvističkoga. U hrvatskom se jezikoslovlju također velika pozornost pridaje metafori i metonimiji pa autorica izdvaja radove Milene Žic Fuchs, Mateusza Milana Stanojevića te Marija Brdara. Poglavlje završava značajnim potpoglavljem o temeljnim načinima razumijevanja metafore i metonimije u kognitivnoj lingvistici.

Polazeći od tvrdnje da polisemija upravo unutar leksičke semantike zauzima jedno od ključnih mjesta pri opisu leksičkih struktura, u istoimenom poglavlju ("Polisemija", str. 183–198) Ida Raffaelli u nešto sažetijem obliku nego u svojoj prethodnoj knjizi *Značenje kroz vrijeme* (2009.), u kojoj je polisemiju iscrpno predstavila ponajprije u okviru kognitivne lingvistike, upozorava na njezine glavne značajke. Naime, autorica opisuje mjesto polisemije u strukturalističkoj semantici, načine na koji se sagledavaju polisemija i homonimija, navodi Ullmanova četiri izvora polisemije te posebnu pozornost posvećuje polisemiji i višesmislenosti. Zadnje potpoglavlje tematizira polisemiju u okviru kognitivne lingvistike s posebnim osvrtom

na polisemne lekseme definirane kao "zrakastno (radijalno) ustrojene kategorije sa središnjim ili prototipnim značenjem oko kojega se po principu rodbinske sličnosti (...) organiziraju ostala značenja ili značenjske nijanse." (str. 197). Polisemija je pak "jedna od jezičnih pojava, kojom se pokazuje uvjetovanost i međusobna povezanost pojmovnih i jezičnih struktura." (str. 19).

Poglavlje "Sinonimija" (str. 199–214) otvaraju primjeri kojima autorica ukazuje da nije realno govoriti o leksemima "istovjetna" značenja, dakle, apsolutnim sinonimima. Primjerice, *fjaka* i *umor* nisu potpuni sinonimi (*ulovila je fjaka koga – obuzeo je umor koga*), a ni *žgoljo* i *mršav(ac)* kad se govori o osobi muškoga spola. Ida Raffaelli opravdano temeljito opisuje mjesto sinonimije u strukturalističkoj semantici jer su strukturalisti davali prednost sinonimiji za razliku od predstrukturalista, "sklonijih" polisemiji.

Navođenje i iscrpno opisivanje četiriju odrednica – a) zamjenjivost u kontekstima; b) odnos *denotativno značenje – konotativno značenje*; c) višeznačnost leksičkih jedinica; d) sinonimija kao stilska pojava – pomoću kojih se sinonimi utvrđuju i klasificiraju uvelike pridonosi boljem razumijevanju i lakšem prepoznavanju sinonimije. Posebno valja izdvojiti autoričino nastojanje da istakne sinonimiju kao stilsko bogatstvo, kao mogućnost odabira određenoga leksema u određenom kontekstu ovisno o određenoj situaciji.

U poglavlju "Odnosi suprotnosti u leksiku" (str. 215–228) obrađeni su značenjski odnosi suprotnosti među leksemima u širem smislu, što se naziva antonimijom i autorica navodi hrvatske primjere (*velik – malen, veseo – tužan, desno – lijevo* itd.). Autorica navodi Lyonsovu i Cruseovu klasifikaciju odnosa suprotnosti u leksiku prema kojoj se razlikuju tri temeljna tipa takvih odnosa, što se u sažetom obliku realizira kao komplementarnost, antonimija i direkcionalna opozicija. Lyons (1993) pridodaje još i antipodalnu i ortogonalnu opoziciju. Sva tri temeljna tipa I. Raffaelli detaljno predstavlja uz hrvatske primjere. Komplementarnost potvrđuju parovi *otvoren – zatvoren, proći – pasti (ispit)* i sl. Antonimija, koja se rabi u užem smislu riječi, odnosi se na suprotnosti s posebnim značajkama, među ostalim i mogućnošću stupnjevanja – *lijep – ljepši – najljepši*. U direkcionalnoj su opoziciji leksemi koji označuju suprotan smjer kretanja: *gore – dolje, poletjeti – sletjeti* i sl.

U poglavlju naslovljenom "Taksonomije" (str. 229–242) Ida Raffaelli se osvrće na znanstvene taksonomije te detaljno analizira prirodne taksonomije s ključnim pojmovima – hiperonimom, koji označava nadređeni pojam, te hiponimom kao njemu podređenim pojmom. Autorica ističe kako je u računalnoj lingvistici nemoguće izraditi lokalnu gramatiku koja će olakšati pristup taksonomijama i upozorava na fleksibilnost i promjenjivost taksonomija te pripadanje istoga leksema različitim taksonomskim strukturama. U ovom poglavlju I. Raffaelli ukazuje na važnost taksonomija u okviru kognitivne lingvistike, a upućuje i na WordNet, u kojem je ustroj leksika zasnovan na taksonomskim načelima. Višestruko je koristan i prikaz vršne razine životinjskih taksonomija u *Hrvatskom WordNetu* kao računalnom resursu zahvaljujući kojem se stječe uvid u složenost hijerarhijskih struktura nekoga leksika.

Opsežno poglavlje "Semantika i sintaksa" (str. 245–268) pojašnjava neraskidivu vezu između tih dviju temeljnih lingvističkih disciplina. Ida Raffaelli ovim razdjelom

ističe i jedan od glavnih ciljeva knjige, a to je "upozoriti na važnost značenja u razumijevanju naravi jezika i mogućnost da se pomoću značenja pronikne u načela ustroja jezika" (str. 248). Autorica opisuje funkcionalne i formalne pristupe sintaksi. Budući da su svi sintaktički i funkcionalni pristupi na tragu Tesnièreovih teza u odnosu na strukturne i značenjske razine rečenice, svoju pozornost posebno usmjerava na one koji naglašavaju vezu sintakse i semantike te u zasebnom potpoglavlju opisuje Tesnièreov pogled na odnos značenjskih i gramatičkih struktura rečenice. U svojoj namjeri da svaki teorijski pristup i tezu potkrijepi hrvatskim primjerima Ida Raffaelli ustrajava i u ovom poglavlju. Naime, posebno opisuje važnost semantičkih uloga (tematske, funkcionalne uloge ili dubinski padeži – ovisno o pristupima različito su prihvaćeni i ustaljeni i nazivi) kojima se određuju značenjski odnosi između glagola, tj. njegova značenja, i dopuna, imenica u određenim sintaktičkim funkcijama, koje se vežu uz glagol. Semantičke uloge nisu podudarne sa sintaktičkim funkcijama riječi u rečenici, što autorica pokazuje na primjeru rečenice *Zrinka trči šumom* i *Zrinka razmišlja o budućnosti*, gdje je imenica Zrinka u objema rečenicama subjekt. Međutim, iz gledišta semantičkih uloga u prvoj rečenici subjekt je vršitelj radnje, dakle, Zrinka je aktivna, dok u drugoj rečenici nije. Zaključno, ista imenica ispunjava istu sintaktičku funkciju, ali joj odgovaraju različite semantičke uloge.

I u ovom dijelu knjige Ida Raffaelli na primjeru percepcijskih glagola pokazuje važnost glagola za ustroj rečenice u okviru određenih funkcionalnih pristupa. Percepcijski se glagoli prema značenju dijele u dvije skupine: glagoli stanja (*vidjeti, čuti* i sl.) i glagoli radnje (*gledati, slušati, motriti* i sl.). Također se razlikuju i ovisno o tome označuju li cjelovitu ili progresivnu percepciju, pri čemu cjelovita podrazumijeva slabiju ili površnu uključenost, a progresivna veću ili intenzivniju. Analizom percepcijskih glagola autorica je pokazala čvrstu spregu između sintakse i semantike (neovisno o kojoj je skupini glagola riječ) te podsjetila da metode korpusne lingvistike pomažu utvrditi koji je tip dopuna učestaliji u uporabi uz određenu skupinu glagola te precizirati načela ustroja određene skupine glagola ovisno o načelima prema kojima utječu na ustroj rečenice u kojoj se pojavljuju. U završnom potpoglavlju, "Smisao ili pragmatičko značenje iskaza", Ida Raffaelli prikazuje odnos između semantike i pragmatike, koja proučava upravo različite pragmatične postupke i modele kojima se govornik služi da bi verbalno izrazio svoja razmišljanja i promišljanja. Iako je riječ o dvjema zasebnim jezikoslovnim disciplinama, semantika i pragmatika isprepleću se na više razina, a autorica naglašava povezanost semantike, sintakse i pragmatike upravo kao triju zasebnih disciplina koje, svaka iz svoga gledišta, pridonose cjelovitijem uvidu u načela jezičnoga funkcioniranja. U poglavlju koje zatvara knjigu *O značenju / Uvod u semantiku* – "Semantika i morfologija" (str. 269–284) Ida Raffaelli naglašava u više navrata istaknutu tezu da je morfologiju neizostavno promatrati odvojeno od značenja. Svoju je pozornost autorica usmjerila upravo na spregu morfologije i semantike, pomoću kojih se nude odgovori na pitanja vezana uz načela ustroja leksika nekoga jezika. Posebno je važna sveza gramatike i leksika zbog poveznica između tvorbe riječi i leksikalizacije. Naime, proces leksikalizacije u hrvatskome jeziku nije moguće promatrati odvojeno od tvorbe budući da je hrvatski morfološki i tvorbeno iznimno bogat jezik. Autorica iznosi i stavove hrvatskih lingvista o tvorbi i leksikologiji. U okviru potpoglavlja "Sprega gramatičkih i kognitivnih procesa pri leksikalizaciji" Ida Raffaelli opisuje modele morfosemantičkih obrazaca i objašnjava

da se nazivi *morfosemantika* i *morfosemantički* zadnjih godina sve češće rabe. Osim modela morfosemantičkih obrazaca, autorica iznosi rezultate proučavanja kako metafora i izvođenje zajednički djeluju na nastanak novih riječi. Na primjeru konceptualnih metafora ZNATI JE VIDJETI i IDEJE SU SVJETLOST autorica pokazuje učestalost i rasprostranjenost leksikalizacije u svim indoeuropskim jezicima, pa tako i u hrvatskom jeziku, gdje glagoli sa značenjem 'vidjeti' šire svoje značenje prema značenju 'znati' – *pojasniti*, *objasniti* i *razjasniti* izvedeni su od pridjeva *jasan* i svi se odnose na mentalne aktivnosti. Primjer je to tvorbe glagola ne samo derivacijom, nego i pomoću kognitivnoga mehanizma – metafore. Budući da model morfosemantičkih obrazaca ne isključuje značenjsku providnost motiviranih riječi, i tome Ida Raffaelli posvećuje svoju pozornost, i to na primjeru frazema među kojima se izdvajaju one sveze kojih značenje nije zbroj značenja jezičnih elemenata (*dići ruke od svega*, *dići ruku na koga*), kao i frazeme kojih je značenjska providnost stupnjevita (*jak kao bik*, *marljiv kao mrav*). Frazeme kojih značenje nije moguće "iščitati" iz značenja nijedne sastavnice autorica naziva značenjski neprovidnim frazemima. Iako autorica završava poglavlje napomenom da su samo dotaknuta neka važna pitanja o odnosu morfologije i semantike, neupitno je da je Ida Raffaelli vrlo iscrpno i sustavno opisala najvažnije značajke njihove povezanosti te ih vrlo umješno približila čitatelju neovisno o njegovoj upućenosti u tematiku.

Unatoč tome što do sada nije objavljeno puno radova s kojima bi se mogla usporediti ova knjiga, nesumnjiva je njezina vrijednost, što su posvjedočili i recenzenti, ali veliko je zadovoljstvo zasigurno i činjenica da je riječ o prvijencu takve vrste.

Promišljanjem o teorijskim postavkama domaćih i inozemnih jezikoslovaca, sustavnim prikazom vlastitih zaključaka proizišlih na temelju teorijskih znanja kao i iskustva stečenoga u radu sa studentima, o čemu svjedoče brojni primjeri koji pridonose kvalitetnom praćenju teksta, Ida Raffaelli potpisuje dragocjeni znanstveni uradak. Knjiga *O značenju / Uvod u semantiku* dr. sc. Ide Raffaelli, redovite profesorice na Odsjeku za lingvistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, važan je doprinos hrvatskom jezikoslovlju i svakako će biti korisna ne samo kao znanstvena knjiga ili visokoškolski udžbenik koji će studentima omogućiti lakše učenje, nego i svima zainteresiranima za značenje riječi materinskoga, ali i stranoga jezika, odnosno semantiku kao jezikoslovnu disciplinu.

Ivana Vidović Bolt